

ПОЛІФАЗНА РАДІОПРОЗОРА КЕРАМІКА: СКЛАД ТА ВЛАСТИВОСТІ

М.С. Приткіна, аспірант, О.Ю. Федоренко, докт. техн. наук, професор

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
61002 Харків, вул. Курпичова, 22
prytkina8@gmail.com*

Радіопрозорі керамічні матеріали (РПКМ) характеризуються унікальним поєднанням електрофізичних і фізико-механічних властивостей. Їх перевагою є стабільність діелектричних характеристик при підвищенні температури. Сучасна радіопрозора кераміка переважно є монофазною, що робить її залежною від вад основних фаз. Поліфазні керамічні матеріали здатні забезпечити елементам захисту антенного обладнання жаростійкість, термічну та абразивну стійкість, що є необхідним при їх використанні в жорстких умовах експлуатації літальних апаратів.

Як основу для синтезу РПКМ славсоніто-віллемітового складу розглядали систему $ZnO-SrO-Al_2O_3-SiO_2$. Склади модельних мас забезпечували синтез сполук Zn_2SiO_4 (W) та $SrAl_2Si_2O_8$ (S) у різному співвідношенні. Встановлено, що при зміні співвідношення фаз W:S від 1:3 до 3:1, відбувається зниження густини зразків кераміки та збільшення їх водопоглинання, що свідчить про зростання поруватості, внаслідок чого знижується механічна міцність. Дослідження фазового складу зразків, отриманих з модельних мас при температурі 1200 °C показало, що в межах розглянутих концентрацій оксидів, що обумовлюють утворення сполук W та S, оксид стронцію повністю витрачається на формування славсонітової фази. У складі кераміки, отриманої при збереженні співвідношення W:S = 1:3, ідентифіковані супутня фаза ганіту $ZnAl_2O_4$. Натомість зміна співвідношення до W:S = 3:1 спричиняє наявність цинкіту ZnO у складі продуктів випалу. Встановлено, що за відсутності супутніх фаз цинкіту та ганіту спостерігається поліпшення діелектричних характеристик кераміки: зниження діелектричної проникності на ~70 % та зменшення діелектричних втрат на ~60 %. Цей факт пояснюється тим, що фази цинкіту і ганіту характеризуються підвищеною діелектричною проникністю (ϵ відповідно 8,5 та 7,0) у порівнянні з віллемітом та славсонітом ($tg\delta$ відповідно 5,5 та 6,4). Тому для попередження утворення фаз, які погіршують діелектричні характеристики РПК, при проектуванні складів необхідно збереження фазоутворюючих оксидів, яке відповідає умові W:S = 1:1 з урахуванням стехіометрії фаз Zn_2SiO_4 і $SrAl_2Si_2O_8$.

Проведені дослідження підтвердили можливість отримання РПК віллеміт-славсонітового складу, яка за рівнем електрофізичних характеристик ($\epsilon = 5,9$, $tg\delta = 0,004$) задовольняє вимоги до радіопрозорох матеріалів ($\epsilon < 10$; $tg\delta = 10^{-2} \div 10^{-4}$). Дослідження мікроструктури оптимальних зразків показали, що славсоніт утворює призматичні кристали з шаруватою структурою із переважним розміром 30 мкм. Кристали віллеміту мають короткопризматичну форму, а їх розміри не перевищують 5 мкм. В матеріалі наявні ізометричні пори розміром 10-15 мкм, що свідчить про необхідність інтенсифікації спікання РПКМ.